

KELLY

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 21 lipca 2011 r. *

W sprawie C-104/10

mającej za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 29 stycznia 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 lutego 2010 r., w postępowaniu:

Patrick Kelly

przeciwko

National University of Ireland (University College, Dublin),

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: J.N. Cunha Rodrigues, prezes izby, A. Arabadjiev, A. Rosas (sprawozdawca), U. Löhmus i P. Lindh, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Mengozzi,
sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

* Język postępowania: angielski.

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 13 stycznia 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- przez P. Kelly’ego, osobiście,
- w imieniu National University of Ireland (University College, Dublin) przez M. Bolger, SC, umocowaną przez E. O’Sullivan, solicitor,
- w imieniu rządu niemieckiego przez J. Möllera, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. van Beeka oraz N. Yerrell, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

¹ Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni prawa Unii, a w szczególności art. 4 dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r.

w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. L 39, s. 40), art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 97/80/WE Rady z dnia 15 grudnia 1997 r. dotyczącej ciężaru dowodu w sprawach dyskryminacji ze względu na płeć (Dz.U. 1998, L 14, s. 6) oraz art. 1 pkt 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z dnia 23 września 2002 r. zmieniającej dyrektywę 76/207 (Dz.U. L 269, s. 15).

- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu toczącego się między P. Kelly'm a National University of Irland (University College, Dublin) (zwanym dalej „UCD”) w następstwie odmowy przez ten uniwersytet ujawnienia dokumentów, w ich wersji niezmodyfikowanej, dotyczących procesu selekcji kandydatów ubiegających się o kształcenie zawodowe.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

Dyrektywa 76/207

- 3 Dyrektywa 76/207, obowiązująca w czasie, kiedy miały miejsce okoliczności faktyczne sprawy będące podstawą skargi w przedmiocie dyskryminacji ze względu na płeć, a mianowicie w marcu i kwietniu 2002 r., stanowiła w art. 4:

„Stosowanie zasady równego traktowania w zakresie dostępu do wszystkich typów i poziomów poradnictwa zawodowego, kształcenia zawodowego, zaawansowanego kształcenia zawodowego oraz przekwalifikowania zawodowego zakłada, że państwa członkowskie podejmą niezbędne środki, aby:

- a) przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne sprzeczne z zasadą równego traktowania zostały uchylone;

- b) przepisy sprzeczne z zasadą równego traktowania zawarte w układach zbiorowych lub w indywidualnych umowach o pracę, w wewnętrznych regulaminach przedsiębiorstw lub przepisach regulujących wykonywanie wolnych zawodów zostały unieważnione lub mogły zostać uznane za nieważne albo można je było zmienić;

- c) nie naruszając autonomii przyznanej w niektórych państwach członkowskich niektórym prywatnym ośrodkom kształcenia, poradnictwo zawodowe, kształcenie zawodowe, zaawansowane kształcenie zawodowe i przekwalifikowanie zawodowe były dostępne, według tych samych kryteriów i na tych samych poziomach, bez dyskryminacji ze względu na płeć”.

4 Artykuł 6 tej dyrektywy stanowił:

„Państwa członkowskie wprowadzą do [swo]ich krajowych systemów prawnych środki niezbędne w celu zapewnienia każdej osobie, która czuje się poszkodowana z powodu niezastosowania w stosunku do niej zasady równego traktowania w rozumieniu art. 3, 4 i 5, możliwości dochodzenia swych praw przed sądem, po wyczerpaniu możliwości przed innymi właściwymi organami”.

Dyrektywa 2002/73

- 5 Dyrektywa 76/207 została zmieniona dyrektywą 2002/73, której art. 2 ust. 1 akapit pierwszy stanowi, że państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania tejże dyrektywy nie później niż do dnia 5 października 2005 r.

- 6 Dyrektywa 2002/73 skreśla między innymi art. 4 dyrektywy 76/207 i zgodnie ze swym art. 1 pkt 3 nadaje następujące brzmienie art. 3 rzeczonyj dyrektywy 76/207:

„Stosowanie zasady równego traktowania oznacza, że nie może istnieć żadna bezpośrednia ani pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć w sektorze prywatnym ani publicznym, włączając instytucje publiczne, w odniesieniu do:

[...]

- b) dostępu do wszystkich rodzajów i szczebli poradnictwa zawodowego, kształcenia zawodowego, doskonalenia i przekwalifikowywania pracowników, łącznie ze zdobywaniem praktycznych doświadczeń;

[...]

2. W tym celu państwa członkowskie podejmują niezbędne środki, aby zapewnić, że:

- a) wszelkie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne sprzeczne z zasadą równego traktowania zostaną uchylone;
- b) wszelkie przepisy sprzeczne z zasadą równego traktowania włączone do kontraktów lub układów zbiorowych, regulaminów przedsiębiorstw lub zasad regulujących kwestie wolnych zawodów oraz organizacji pracowników i pracodawców zostaną lub mogą zostać uznane za nieważne lub zostaną zmienione”.

Dyrektywa 97/80

- 7 Dyrektywa 97/80, której termin transpozycji wyznaczono na dzień 1 stycznia 2001 r., wprowadza w życie zasady dotyczące ciężaru dowodu w sprawach dyskryminacji ze względu na płeć.
- 8 Zgodnie z motywem trzynastym tej dyrektywy ocena faktów, z których można wnioskować, że doszło do bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji, należy do sądów krajowych lub innych kompetentnych organów, zgodnie z prawem lub zwyczajem krajowym.
- 9 Zgodnie z motywem osiemnastym tej dyrektywy Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich przyjął, że zasady dotyczące ciężaru dowodu muszą być dostosowane

w odniesieniu do niewątpliwych przypadków dyskryminacji oraz że dla skutecznego stosowania zasady równości traktowania ciężar dowodu musi przejść na stronę pozwaną, jeżeli przedstawiony jest dowód takiej dyskryminacji.

- 10 Zgodnie z art. 1 omawianej dyrektywy jej celem jest zapewnienie, że działania podjęte przez państwa członkowskie dla realizowania zasady równości traktowania staną się skuteczniejsze, aby umożliwić wszystkim osobom, które uznają się za skrzywdzone, ponieważ nie została do nich zastosowana zasada równości traktowania, potwierdzenie ich praw w procesie sądowym po wyczerpaniu możliwości przed innymi właściwymi organami.
- 11 Zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a) dyrektywy 97/80 dyrektywa ta ma zastosowanie między innymi do sytuacji objętych zakresem dyrektywy 76/207.
- 12 Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy 97/80 ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie podejmą takie działania, jakie są niezbędne, zgodnie z ich systemami prawnymi, w celu zapewnienia, że jeśli osoby, które uznają się za skrzywdzone, ponieważ nie została do nich zastosowana zasada równości traktowania, przedstawią przed sądem lub innym właściwym organem fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji, zadaniem strony pozwanej będzie udowodnienie, że zasada równości traktowania nie została naruszona”.

Uregulowania krajowe

- 13 Z postanowienia odsyłającego wynika, iż zasady związane z ujawnianiem dokumentów na podstawie art. 57A ust. 6(6) Circuit Cour Rules (regulaminu sądów hrabstwa) odpowiadają zasadom związanym z udostępnianiem dokumentów („discovery”) i badaniem dokumentów („inspection”) z art. 32 Rules of the Circuit 2001–2006 (regulaminu sądów hrabstwa z 2001–2006 r.) oraz art. 31 Rules of the Superior Courts 1986 (regulaminu sądów wyższej instancji z 1986 r.), ze zmianami.
- 14 Zgodnie z tymi zasadami wyraża się zgodę na udostępnienie danego dokumentu, jeżeli można wykazać, że dokument ten jest istotny dla kwestii podniesionych w sporze oraz że, między innymi, dokument ten jest niezbędny do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy.
- 15 Bez względu na fakt, że dany dokument jest uważany jednocześnie za istotny i za konieczny, jego okazanie może spotkać się z odmową, zwłaszcza jeżeli dokument ten objęty jest „przywilejem tajemnicy” lub obowiązkiem zachowania poufności.
- 16 W wypadku gdy zachodzi konflikt między prawem do otrzymania zgody na okazanie dokumentu po jednej stronie a obowiązkiem ochrony poufności bądź utrzymania innego przeciwstawnego obowiązku lub uprawnienia po drugiej stronie, sąd krajowy, do którego wniesiono o rozstrzygnięcie sporu musi wyważyć z jednej strony charakter przedstawionego żądania, jak i stopień podnoszonej poufności ze względami, a z drugiej strony interes publicznego w pełnym ujawnieniu tego dokumentu w ramach administrowania wymiarem sprawiedliwości.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 17 P. Kelly jest wykwalifikowanym nauczycielem zamieszkałym w Dublinie.
- 18 UCD jest uczelnią wyższą. W okresie akademickim obejmującym lata od 2002 do 2004 oferowała ona studia pod nazwą „Master’s degree in Social Science (Social Worker) mode A” [studia magisterskie w zakresie nauk społecznych dla pracowników socjalnych] w module A].
- 19 W dniu 23 grudnia 2001 r. P. Kelly złożył na omawianym uniwersytecie podanie o przyjęcie go na takie studia. Po zakończeniu procesu selekcji kandydatów został on poinformowany pismem z dnia 15 marca 2002 r., że jego podanie zostało odrzucone.
- 20 Nie będąc zadowolony z tej decyzji, P. Kelly złożył w kwietniu 2002 r. formalną skargę w przedmiocie dyskryminacji ze względu na płeć do Director of the Equality Tribunal, utrzymując, że posiadał on lepsze kwalifikacje niż najmniej wykwalifikowany kandydat płci żeńskiej, który został przyjęty na wyżej wymienione studia.
- 21 W dniu 2 listopada 2006 r. Equality Officer, któremu Director of the Equality Tribunal powierzył rozpatrzenie wniesionej przez P. Kelly’ego skargi, wydał decyzję, zgodnie z którą skarżący nie był w stanie uprawdopodobnić zaistnienia dyskryminacji ze względu na płeć. P. Kelly wniósł odwołanie od tej decyzji do Circuit Court (sądu okręgowego).

- 22 P. Kelly złożył również w dniu 4 stycznia 2007 r. na podstawie art. 57A ust. 6(6) Circuit Cour Rules, wniosek, który został przekazany do Circuit Court, w którym zażądał on od UCD przedłożenia odpisów wskazanych w tym wniosku dokumentów („disclosure”, zwany dalej „wnioskiem o ujawnienie dokumentów”). Wniosek ten obejmował udostępnienie odpisów zarchiwizowanych podań, odpisów dokumentów załączonych do rzeczonych podań lub w nich zawartych oraz odpisów „kart punktacyjnych” kandydatów, których podania zostały zarchiwizowane.
- 23 Prezes Circuit Court oddalił wniosek o ujawnienie dokumentów postanowieniem z dnia 12 marca 2007 r. W dniu 14 marca 2007 r. P. Kelly wniósł odwołanie od tego postanowienia do High Court.
- 24 W dniu 23 kwietnia 2007 r. P. Kelly złożył również do High Court wniosek, w którym zażądał on od tego sądu wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z odesłaniem prejudycjalnym. W dniu 14 marca 2008 r. rzeczony sąd krajowy uznał, iż wystąpienie z takim odesłaniem byłoby przedwczesne, z uwagi na to, że sąd ten nie orzekł jeszcze w kwestii, czy dostęp do przedmiotowych dokumentów mógłby zostać uzyskany na podstawie prawa krajowego. Po zbadaniu sprawy High Court doszedł do wniosku, że na podstawie tego prawa UCD nie musiał ujawniać w formie niezmodyfikowanej dokumentów, o których uzyskanie wniósł P. Kelly.
- 25 Mając wątpliwości w kwestii tego, czy oddalenie wniosku o ujawnienie dokumentów jest zgodne bądź niezgodne z prawem Unii, High Court postanowił zawiesić postępowanie w sprawie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 4 ust. 1 dyrektywy [...] 97/80 [...] uprawnia kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe — który uważa, że odmówiono mu dostępu do kształcenia zawodowego, ponieważ nie zastosowano w stosunku do niego zasady

równego traktowania — do uzyskania informacji o odpowiednich kwalifikacjach innych kandydatów na przedmiotowe studia, a w szczególności kandydatów, którym nie odmówiono dostępu do kształcenia zawodowego, tak aby kandydat ten mógł »przedstawić przed sądem lub innym właściwym organem stan faktyczny, z którego można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji«?

- 2) Czy art. 4 dyrektywy [...] 76/207 [...] uprawnia kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe — który uważa, że odmówiono mu dostępu do kształcenia zawodowego »na podstawie takich samych kryteriów« [jak innym kandydatom] oraz że stał się przedmiotem dyskryminacji »ze względu na płeć« w zakresie dostępu do kształcenia zawodowego — do informacji będących w posiadaniu organizatora studiów o odpowiednich kwalifikacjach innych kandydatów na przedmiotowe studia, a w szczególności kandydatów, którym nie odmówiono dostępu do kształcenia zawodowego?

- 3) Czy art. [1 pkt 3] dyrektywy [...] 2002/73 [...], który zakazuje »bezpośredniej bądź pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć« w zakresie »dostępu« do kształcenia zawodowego uprawnia kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe — który twierdzi, że stał się przedmiotem dyskryminacji »ze względu na płeć« w zakresie dostępu do kształcenia zawodowego — do informacji będących w posiadaniu organizatora studiów o odpowiednich kwalifikacjach innych kandydatów na przedmiotowe studia, a w szczególności kandydatów, którym nie odmówiono dostępu do kształcenia zawodowego?

- 4) Czy obowiązek wynikający z art. 267 ust. 3 TFUE ma odmienny charakter w państwie członkowskim, w którym istnieje kontradyktoryjny (w przeciwieństwie do inkwizycyjnego) system prawa, a jeżeli tak to, w jakim zakresie?

- 5) Czy na jakiegokolwiek uprawnienie do uzyskania informacji wynikające z wyżej wymienionych dyrektyw może mieć wpływ funkcjonowanie krajowych bądź [unijnych] reguł dotyczących poufności?”

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- ²⁶ Zadając pierwsze pytanie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 4 ust. 1 dyrektywy 97/80 należy dokonywać w ten sposób, że uprawnia on kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe, który uważa, że odmówiono mu dostępu do takiego kształcenia z uwagi na nieprzestrzeganie zasady równego traktowania, do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczzonego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów ubiegających się o takie kształcenie, tak aby był on w stanie przedstawić zgodnie z omawianym przepisem „fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji”.

Argumentacja stron

- ²⁷ P. Kelly podnosi, iż art. 4 ust. 1 dyrektywy 97/80 przyznaje osobie, które uznaje się za pokrzywdzoną, ponieważ nie została do niej zastosowana zasada równości traktowania, prawo do uzyskania dostępu do informacji, które, przy założeniu, że zasada ta niesłusznie nie została wobec niej zastosowana, wykażą lub pomogą jej wykazać przed sądem lub innym właściwym organem krajowym fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji. W odniesieniu do

kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe, który uważa się za pokrzywdzonego z uwagi na nieprzestrzeganie wobec niego omawianej zasady, obejmowałyby to informacje dotyczące kwalifikacji innych kandydatów.

- 28 Rząd niemiecki utrzymuje, że treść art. 4 ust. 1 dyrektywy 97/80 nie zawiera żadnej wskazówki dotyczącej przyznania prawa do informacji. Przepis ten reguluje, jak podnoszą również UCD i Komisja Europejska, warunki, na których miało miejsce przeniesienie ciężaru dowodu ze strony skarżącej na stronę pozwaną. Ich zdaniem tego typu przeniesienie następuje jedynie w przypadku, gdy dany kandydat przedstawił wcześniej fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji.

Ocena Trybunału

- 29 Dyrektywa 97/80 stanowi w art. 4 ust. 1, że państwa członkowskie podejmą działania, jakie są niezbędne, zgodnie z ich systemami prawnymi, w celu zapewnienia, że jeśli osoby, które uznają się za skrzywdzone, ponieważ nie została do nich zastosowana zasada równości traktowania, przedstawią przed sądem lub innym właściwym organem fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji, zadaniem strony pozwanej będzie udowodnienie, że zasada równości traktowania nie została naruszona (zob. wyrok z dnia 10 marca 2005 r. w sprawie C-196/02 Nikoloudi, Zb.Orz. s. I-1789, pkt 68).
- 30 Zatem na osobie, która uważa się za pokrzywdzoną z uwagi na nieprzestrzeganie wobec niej zasady równego traktowania, spoczywa w pierwszej kolejności obowiązek przedstawienia faktów, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji. Jedynie w przypadku gdy osoba ta przedstawi takie fakty,

do osoby pozwanej należy w drugiej kolejności udowodnienie, że nie miało miejsca naruszenie zasady niedyskryminacji.

- 31 W tym zakresie z motywu trzynastego dyrektywy 97/80 wynika, że do sądów krajowych lub innych kompetentnych organów należy dokonanie, zgodnie z prawem lub zwyczajem krajowym, oceny faktów, z których można wywnioskować, że doszło do bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji.
- 32 W konsekwencji do sądu krajowego lub innego właściwego organu irlandzkiego należy dokonanie zgodnie z prawem irlandzkim lub zwyczajem krajowym oceny, czy P. Kelly przedstawił fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji.
- 33 Należy jednak sprecyzować, iż celem dyrektywy 97/80, zgodnie z jej art. 1, jest zapewnienie, by działania podjęte przez państwa członkowskie dla realizowania zasady równości traktowania stały się skuteczniejsze, aby umożliwić wszystkim osobom, które uznają się za skrzywdzone, ponieważ nie została do nich zastosowana zasada równości traktowania, potwierdzenie ich praw w procesie sądowym po wyczerpaniu możliwości przed innymi właściwymi organami.
- 34 Zatem o ile art. 4 ust. 1 omawianej dyrektywy nie przyznaje osobie, która uważa się za pokrzywdzoną z uwagi na nieprzestrzeganie wobec niej zasady równości traktowania, specyficznego uprawnienia do uzyskania informacji, tak aby była ona w stanie przedstawić zgodnie z tym przepisem „fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji”, o tyle nie zmienia to faktu, że nie można wykluczyć, iż odmówienie przez stronę pozwaną dostępu do informacji

w kontekście przedstawiania takich faktów może zagrażać realizacji celu wytycznego przez tę dyrektywę, a tym samym pozbawiać zwłaszcza omawiany przepis jego skuteczności (effet utile).

- 35 W tym zakresie należy przypomnieć, że państwa członkowskie nie mogą stosować regulowania mogącego zagrozić realizacji celów wytyczonych przez daną dyrektywę i w konsekwencji pozbawić ją jej skuteczności (effet utile) (zob. wyrok z dnia 28 kwietnia 2011 r. w sprawie C-61/11 PPU El Dridi (Zb.Orz. s. I-3015, pkt 55).
- 36 Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 4 ust. 3, odpowiednio akapity drugi i trzeci TUE, państwa członkowskie w szczególności „podejmują wszelkie środki ogólne lub szczególne właściwe dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z traktatów lub aktów instytucji Unii” oraz „powstrzymują się od podejmowania wszelkich środków, które mogłyby zagrażać urzeczywistnieniu celów Unii”, w tym wytyczonych przez dyrektywy (zob. ww. wyrok w sprawie El Dridi, pkt 56).
- 37 W niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika jednak, że mimo iż prezes Circuit Court oddalił przedstawiony przez P. Kellygo wniosek o ujawnienie dokumentów, to jednak należy stwierdzić, że UCD zaproponował dostarczenie P. Kelly’emu części informacji, o które się ubiegał, co jest kwestią przez niego niekwestionowaną.
- 38 Należy zatem odpowiedzieć na pytanie pierwsze, że wykładni art. 4 ust. 1 dyrektywy 97/80 należy dokonywać w ten sposób, że nie uprawnia on kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe, który uważa, że odmówiono mu dostępu do takiego kształcenia z uwagi na nieprzestrzeganie zasady równego traktowania, do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczzonego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów ubiegających się o takie kształcenie, tak aby był on w stanie przedstawić zgodnie z omawianym przepisem „fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji”.

- 39 Nie można jednak wykluczyć, że odmówienie przez stronę pozwaną dostępu do informacji w kontekście przedstawiania takich faktów może zagrozić realizacji celu wytyczonego przez omawianą dyrektywę, a tym samym pozbawić zwłaszcza art. 4 ust. 1 teże dyrektywy jego skuteczności (effet utile). Do sądu krajowego należy weryfikacja, czy tak jest w przypadku sprawy w postępowaniu głównym.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

- 40 Zadając pytania drugie i trzecie, które należy zbadać łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 4 dyrektywy 76/207 lub art. 1 pkt 3 dyrektywy 2002/73 należy dokonywać w ten sposób, że uprawniają one kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczonego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów ubiegających się o takie kształcenie, zarówno dlatego że kandydat ten uważa, iż nie miał dostępu do rzeczonego kształcenia „na podstawie takich samych kryteriów” jak inni kandydaci oraz stał się przedmiotem dyskryminacji ze względu na płeć, o której mowa w tymże art. 4, jak i dlatego że kandydat ten twierdzi, że stał się przedmiotem dyskryminacji ze względu na płeć, o której mowa w omawianym art. 1 pkt 3, jeżeli chodzi o dostęp do tego kształcenia zawodowego.

Argumentacja stron

- 41 P. Kelly uważa, iż art. 4 dyrektywy 76/207 oraz art. 1 pkt 3 dyrektywy 2002/73 uprawniają tego, kto uważa, że odmówiono mu dostępu do kształcenia zawodowego z powodu dyskryminacji ze względu na płeć, do otrzymania informacji dotyczących kwalifikacji innych kandydatów ubiegających się o przedmiotowe kształcenie zawodowe.

- 42 Rząd niemiecki i Komisja podnoszą, że omawiane przepisy są przepisami materialnymi dotyczącymi zakazu dyskryminacji ze względu na płeć i że nie obejmują one kwestii przepisów proceduralnych. Uważają oni, iż przepisy te nie są w sposób wystarczająco konkretny sformułowane, aby uznać, że wynika z nich specyficzne uprawnienie, takie jak uprawnienie do uzyskania informacji.

Ocena Trybunału

- 43 Z treści art. 4 dyrektywy 76/207 lub art. 1 pkt 3 dyrektywy 2002/73 nie wynika, by kandydat ubiegający się o kształcenie zawodowe był uprawniony do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora takiego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych ubiegających się o takie kształcenie kandydatów.
- 44 Artykuł 4 lit. c) dyrektywy 76/207 przewiduje bowiem, że stosowanie zasady równego traktowania w zakresie dostępu do wszystkich typów i poziomów kształcenia zawodowego zakłada, że państwa członkowskie podejmą niezbędne środki, aby bez naruszania autonomii przyznanej w niektórych państwach członkowskich niektórym prywatnym ośrodkom kształcenia kształcenie zawodowe było dostępne, według tych samych kryteriów i na tych samych poziomach, bez dyskryminacji ze względu na płeć.
- 45 Jeżeli chodzi o art. 1 pkt 3 dyrektywy 2002/73 to stanowi on, że stosowanie zasady równego traktowania oznacza, że nie może istnieć żadna bezpośrednia ani pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć w sektorze prywatnym ani publicznym, włączając instytucje publiczne, w odniesieniu do dostępu do wszystkich rodzajów i szczebli poradnictwa zawodowego, kształcenia zawodowego, doskonalenia i przekwalifikowywania pracowników, łącznie ze zdobywaniem praktycznych doświadczeń. W tym celu państwa członkowskie podejmują niezbędne środki, aby zapewnić, że wszelkie

przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne sprzeczne z zasadą równego traktowania zostaną uchylone.

⁴⁶ Celem omawianych przepisów jest bowiem wprowadzenie w życie stosowania zasady równego traktowania jeżeli chodzi o dostęp do kształcenia, lecz przepisy te, zgodnie z art. 288 akapit trzeci TFUE, pozostawiają organom krajowym swobodę jeżeli chodzi o wybór formy i metod podjęcia niezbędnych środków, aby zapewnić, że „wszelkie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne” sprzeczne z omawianą zasadą zostaną uchylone.

⁴⁷ Zatem nie można wywieść z rzeczonych przepisów szczególnego obowiązku przyznania kandydatowi ubiegającemu się o kształcenie zawodowe dostępu do informacji dotyczących kwalifikacji innych ubiegających się o takie kształcenie kandydatów.

⁴⁸ Należy zatem odpowiedzieć na pytania drugie i trzecie, że wykładni art. 4 dyrektywy 76/207 lub art. 1 pkt 3 dyrektywy 2002/73 należy dokonywać w ten sposób, że nie uprawniają one kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczzonego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów na takie studia ani dlatego że kandydat ten uważa, iż nie miał dostępu do rzeczzonego kształcenia „na podstawie takich samych kryteriów” jak inni kandydaci oraz stał się przedmiotem dyskryminacji ze względu na płeć, o której mowa w tymże art. 4, ani też dlatego że kandydat ten twierdzi, że stał się przedmiotem dyskryminacji ze względu na płeć, o której mowa w omawianym art. 1 pkt 3 jeżeli chodzi o dostęp do tego kształcenia zawodowego.

W przedmiocie pytania piątego

- 49 Zadając pytanie piąte, które należy zbadać przed pytaniem czwartym, sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy na jakiegokolwiek uprawnienie do uzyskania informacji wynikające z dyrektyw 76/207, 97/80 i 2002/73 mogą mieć wpływ unijne lub krajowe reguły dotyczące poufności.
- 50 Mając na uwadze odpowiedź udzieloną na trzy pierwsze pytania i z tego względu, że w ramach postępowania określonego w art. 267 TFUE Trybunał nie jest właściwy do dokonywania wykładni prawa krajowego, ponieważ zadanie to należy wyłącznie do sądu krajowego (zob. wyroki: z dnia 7 września 2006 r. w sprawie C-53/04 Marrosu i Sardino, Zb.Orz. s. I-7213, pkt 54; z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawach połączonych C-250/09 i C-268/09 Georgiev, Zb.Orz. s. I-11869, pkt 75), pytanie piąte należy zrozumieć w ten sposób, że sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy na ewentualne prawo powołania się na jedną z przytaczanych w trzech pierwszych pytaniach dyrektyw, po to aby uzyskać informacje będące w posiadaniu organizatora kształcenia zawodowego dotyczące kwalifikacji kandydatów ubiegających się o takie kształcenie, mogą mieć wpływ przepisy prawa Unii dotyczące poufności.

Argumentacja stron

- 51 P. Kelly uważa, że na prawo przyznane na podstawie prawnie wiążącego aktu Unii, w tym dyrektywy, tak jak są one zdefiniowane w art. 288 akapit trzeci TFUE, mogą mieć wpływ nie przepisy krajowe czy ich wprowadzenie w życie, lecz jedynie inne prawnie wiążące akty Unii.

- 52 UCD oraz rząd niemiecki uważają, że na pytanie to należy odpowiedzieć jedynie posiłkowo, ponieważ uprawnienie do uzyskania informacji, jakie zostało określone przez skarżącego w postępowaniu przed sądem krajowym, nie istnieje zgodnie z art. 4 dyrektywy 76/207 i art. 1 pkt 3 dyrektywy 2002/73. Jednakże nawet gdyby Trybunał miał dojść do wniosku, że te przepisy przyznają takie uprawnienie P. Kelly'emu, poufność, która jest pojęciem uznanym przez prawo Unii i usankcjonowanym w kilku jego aktach, miałaby pierwszeństwo przed tym uprawnieniem do uzyskania informacji.

Ocena Trybunału

- 53 Należy na wstępie przypomnieć, iż Trybunał orzekł w pkt 38 niniejszego wyroku, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 97/80 nie uprawnia kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe, który uważa, że odmówiono mu dostępu do takiego kształcenia z uwagi na nieprzestrzeganie zasady równego traktowania, do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczowego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów ubiegających się o takie kształcenie, tak aby był on w stanie przedstawić zgodnie z omawianym przepisem „fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji”.
- 54 Jednak Trybunał również orzekł w pkt 39 tego wyroku, iż nie można wykluczyć, że odmówienie przez stronę pozwaną dostępu do informacji w kontekście przedstawiania takich faktów może zagrozić realizacji celu wytyczonego przez dyrektywę 97/80, a tym samym pozbawić zwłaszcza omawiany przepis jego skuteczności (effet utile).
- 55 Dokonując oceny takich okoliczności, sądy krajowe lub inne kompetentne organy winny wziąć pod uwagę reguły dotyczące poufności wynikające z takich aktów prawa Unii jak dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych

osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, s. 31) i dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.U. L 201, s. 37), zmieniona dyrektywą 2009/136/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. (Dz.U. L 337, s. 11). Ochrona danych osobowych jest również przewidziana w art. 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

- 56 Zatem na pytanie piąte należy odpowiedzieć, że w przypadku gdy kandydat ubiegający się kształcenie zawodowe może powołać się na dyrektywę 97/80, aby uzyskać informacje będące w posiadaniu organizatora tego kształcenia dotyczące kwalifikacji innych ubiegających się o to kształcenie kandydatów, na to prawo dostępu do informacji mogą mieć wpływ normy prawa Unii dotyczące poufności.

W przedmiocie pytania czwartego

- 57 Zadając pytanie czwarte, sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy charakter obowiązku przewidzianego w art. 267 akapit trzeci TFUE ulega zmianie w zależności od tego, czy w danym państwie członkowskim funkcjonuje kontrydktoryjny system prawa, czy też inkwizycyjny system prawa, a jeżeli tak, to w jakim zakresie.

Argumentacja stron

- 58 P. Kelly podnosi, że zakres obowiązku występowania do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi przez sąd krajowy orzekający w ramach kontrydktoryjnego systemu prawnego jest szerszy niż w przypadku sądu w państwie członkowskim, w którym funkcjonuje inkwizycyjny system prawny, ze względu na to, że to strony, a nie sam

sąd, dyktują formę, treść i rytm postępowania w inkwizycyjnym systemie prawa. Zatem w takim systemie sąd krajowy nie może dokonać merytorycznej zmiany kwestii podniesionej przez stronę czy też przedłożyć Trybunałowi własnej opinii dotyczącej sposobu, w jaki kwestia ta powinna być rozpatrzona.

- 59 UCD, rząd niemiecki i Komisja podzielają opinię, że charakter obowiązku przewidzianego w art. 267 ust. 3 TFUE nie jest uzależniony od specyficznych cech charakterystycznych systemu prawnego państw członkowskich. Ponadto z wyroku z dnia 6 października 1982 w sprawie 283/81 Cilfit i in., Rec. s. 3415, wynika, że na sądzie krajowym spoczywa obowiązek postanowienia, czy i w danym przypadku — w jaki sposób należy zadać pytania prejudycjalne.

Ocena Trybunału

- 60 Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że art. 267 TFUE ustanawia mechanizm odesłania prejudycjalnego, który ma na celu zapobieżenie rozbieżnościom w wykładni prawa Unii, które ma być stosowane przez sądy krajowe, i służy zapewnieniu takiego stosowania, stwarzając sądowi krajowemu możliwość wyeliminowania trudności związanych z wymogiem nadania prawu Unii pełnej skuteczności w ramach systemów sądowniczych państw członkowskich (zob. podobnie opinia 1/09 z dnia 8 marca 2011 r., Zb.Orz. s. I-2099, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 61 Artykuł 267 TFUE upoważnia bowiem, a w niektórych przypadkach zobowiązuje, sądy krajowe do wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym, gdy sąd stwierdzi bądź to z urzędu, bądź to na wniosek stron, że do meritum sprawy zalicza się kwestia wchodząca w zakres akapitu pierwszego tego postanowienia. Wynika z tego, że sądy krajowe mają jak najszersze możliwości jeśli chodzi o wystąpienie do Trybunału, jeśli uznają, że w zawisłej przed nimi sprawie pojawiły się pytania związane z wykładnią lub oceną przepisów prawa Unii wymagające rozstrzygnięcia z ich strony (zob. zwłaszcza wyroki: z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-210/06 Cartesio, Zb.Orz.

s. I-9641, pkt 88; a także z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawach połączonych C-188/10 i C-189/10 Melki i Abdeli, Zb.Orz. s. I-5667, pkt 41).

- 62 Ponadto Trybunał orzekł już, że system ustanowiony na mocy art. 267 TFUE w celu zapewnienia spójności wykładni prawa Unii w państwach członkowskich wprowadza bezpośrednią współpracę między Trybunałem a sądami krajowymi w drodze procedury przebiegającej bez inicjatywy stron (zob. zwłaszcza ww. wyrok w sprawie Cartesio, pkt 90).
- 63 W tym zakresie odesłanie prejudycjalne opiera się na dialogu pomiędzy sądami, którego podjęcie zależy wyłącznie od dokonanej przez sąd krajowy oceny istotnego znaczenia i konieczności takiego odesłania (ww. wyrok w sprawie Cartesio, pkt 91).
- 64 Zatem o ile do sądu krajowego należy ocena, czy aby rozstrzygnąć zawisły przed nim spór, zachodzi potrzeba dokonania wykładni normy prawa Unii, zgodnie z przewidzianym w art. 267 TFUE mechanizmem proceduralnym, o tyle do tego właśnie sądu krajowego należy zdecydowanie, w jaki sposób pytania te powinny zostać sformułowane.
- 65 O ile rzeczony sąd może wezwać strony toczącego się przed nim sporu do przedstawienia ich sugestii co do tego, jak pytania prejudycjalne mogą zostać ostatecznie sformułowane, o tyle nie zmienia to faktu, że to na nim jedynym spoczywa obowiązek podjęcia ostatecznej decyzji w kwestii zarówno formy, jak i treści tych pytań.

- 66 W konsekwencji na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, że obowiązek przewidziany w art. 267 ust. 3 TFUE nie ulega zmianie w zależności od tego, czy w danym państwie członkowskim funkcjonuje kontradiktoryjny, czy też inkwizycyjny system prawa.

W przedmiocie kosztów

- 67 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) Wykładni art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 97/80/WE Rady z dnia 15 grudnia 1997 r. dotyczącej ciężaru dowodu w sprawach dyskryminacji ze względu na płeć należy dokonywać w ten sposób, że nie uprawnia on kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe, który uważa, że odmówiono mu dostępu do takiego kształcenia z uwagi na nieprzestrzeganie zasady równego traktowania, do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczonoego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów ubiegających się o takie kształcenie, tak aby był on w stanie przedstawić zgodnie z omawianym przepisem „fakty, z których można domniemywać istnienie bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji”.

Nie można jednak wykluczyć, że odmówienie przez stronę pozwaną dostępu do informacji w kontekście przedstawiania takich faktów może zagrozić

realizacji celu wytyczonego przez omawianą dyrektywę, a tym samym pozabawić zwłaszcza art. 4 ust. 1 tejsze dyrektywy jego skuteczności (effet utile). Do sądu krajowego należy weryfikacja, czy tak jest w przypadku sprawy w postępowaniu głównym.

- 2) Wykładni art. 4 dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy lub art. 1 pkt 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z dnia 23 września 2002 r. zmieniającej dyrektywę 76/207 należy dokonywać w ten sposób, że nie uprawniają one kandydata ubiegającego się o kształcenie zawodowe do uzyskania informacji posiadanych przez organizatora rzeczzonego kształcenia dotyczących kwalifikacji innych kandydatów na takie studia ani dlatego że kandydat ten uważa, iż nie miał dostępu do rzeczzonego kształcenia „na podstawie takich samych kryteriów” jak inni kandydaci oraz został się przedmiotem dyskryminacji ze względu na płeć, o której mowa w tymże art. 4, ani dlatego że kandydat ten twierdzi, że stał się przedmiotem dyskryminacji ze względu na płeć, o której mowa w omawianym art. 1 pkt 3 jeżeli chodzi o dostęp do tego kształcenia zawodowego.
- 3) W przypadku gdy kandydat ubiegający się o kształcenie zawodowe może powołać się na dyrektywę 97/80, aby uzyskać informacje będące w posiadaniu organizatora tego kształcenia dotyczące kwalifikacji innych ubiegających się o to kształcenie kandydatów, na to prawo dostępu mogą mieć wpływ normy prawa Unii dotyczące poufności.
- 4) Obowiązek przewidziany w art. 267 ust. 3 TFUE nie ulega zmianie w zależności od tego, czy w danym państwie członkowskim funkcjonuje kontryktryjny, czy też inkwizycyjny system prawa.

Podpisy